

Др ЉУБИША ДЕСПОТОВИЋ, научни саветник
Институт за политичке студије, Београд
Е-адреса: ljubisa.despotovic@ips.ac.rs

МРЕЖНО ДРУШТВО, НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ И ОБРАЗОВАЊЕ

САЖЕТАК: У раду се настоји да се наведу главна обележја мрежног друштва као базичног контекста наших егзистенција генерисаних глобализацијом. Затим ће се изложити како та битна својства мрежног друштва и друштвених мрежа разарају национални идентитет, врше тиху али континуалну индоктринацију крајњих корисника, манипулишу јавним мњењем, форматирају нашу слику света и преобликују традиционални систем вредности у нове форме глобализма као основне идеолошке потке читавог процеса глобализације. Објасниће се преко којих све друштвених подсистема се врше наведени процеси, а особито малигно преко медијског и образовног подсистема. У завршном делу рада набројаће се неке од негативних учинака по национални идентитет као и опасне последице из арсенала геополитике деструкције и геополитике сиромаштва.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: мрежно друштво, идентитет, нација, медији, геополитика, деструкција

Појам *мрежно друштво* у научни оптицај увео је шпански социолог Мануел Кастелс (Manuel Castells) почетком деведесетих година 20. века. Нови социолошки појам требало је да објасни суштину насталих промена у структуралном делу „новог” друштва које се помањало ту пред нашим очима а које је у знатној мери задобијало другачији карактер од друштва какво смо познавали деценијама пре тога. Његово појављивање омогућиле су достигнуте техничко-технолошке промене особито у делу нових пробоја на информационом плану и све заступљенијим облицима комуницирања преко интернета, његових платформи и других форми које су се тичале друштвених мрежа и његове све разубјеније и дисперзованије мрежне структуре. Основна карактеристика таквог типа друштва јесте да врши структурисање људи на основу генерисања разних типова мрежа, које касније бивају умрежене, односно узајамно повезане. То могу бити разни типови мрежа: трговачке, обавештајне, религиозне, информационе, медијске, политичке, цивилне, војне и сл. и све оне служе истом циљу, умрежавању, структурисању и синхронизовању у циљу контроле корисника, њихових садржаја и функција, без обзира да ли се они сматрају само учесницима или крајњим конзументима. „Све оне су хијерархијски повезане, контролисане и синхронизоване у зависности од потреба мрежних лидера, односно лица обучених за мрежно ратовање.”¹

Мрежа је свеприсутна али је невидљива. Не виде се чворишта као места укрштања, њен почетак или крај. Невидљиви су такође њен врх, средина или дно рекли би познати руски геополитичари Александар Дугин и Леонид Савин. Ми готово да не видимо ништа од мреже и најчешће нисмо свесни њеног постојања и деловања. А кроз њу се заправо увезује све што је потребно за остваривање контроле и креирање наших

---

¹ Љубиша Деспотовић, Вања Глишин, *Савремени међународни односи и геополитика*, Каирос, Сремски Карловци 2021, 123.

преференција, интереса, интересовања или било чега другог што је већ постављено као циљ контролорима мрежних интеракција. Кроз мрежу протиче све: информације, капитал, знање, идеје, идеологије, роба, услуге, новац, емоције, предрасуде, лажи..., све. Мрежа је, рекао би Дугин, идеална мешавина ентропије и хијерархије, а ми бисмо скромно додали, индукваног привида хаотичности и прикривених центара хијерархије, невидљивих лидера мрежа и још скривенијих мрежних кодова, без којих је немогуће декодирати ентропично мноштво информација, њихових правих значења, симболичког и вредносног система, а нарочито интереса који мрежу граде, структурирају и контролишу.

Иако је сублимација организованости, мрежна контрола и организација се не могу видети, остају за све учеснике потпуно невидљиве, чак и када ретки од учесника процеса имају сазнања да хијерархија постоји и контролише процес. Попут ризомских структура и подземних кртола, мрежа је оваплоћење организације и њене невидљивости. „Та кртоласта или ризомска форма мрежног друштва постаје све распрострањенија... У стварности мрежни модели имају директан однос према ширењу деструктивних модела који руше државни поредак”.² И тако се читава стварност у којој живимо нарочито у последње две деценије структурише по правилима мрежног друштва одређујући наше егзистирање и градећи нове облике постмодерног тоталитаризма.

Основне карактеристике мрежног друштва

– **синхрона амбиваленција** сајбер простора у којем се одвија већина мрежних активности, истовремено постојање њеног реалног аспекта и функције (технолошка инфраструк-

---

² Александар Дугин, Леонид Савин, *Мрежни рајтови*, Авалапрес, Београд 2018, 65.

тура без које мрежа не би могла да функционише), учесника (корисника) и сл. али паралелно и истовремено постојање и њене виртуелне димензије, њене невидљивости и тајновитости (арканска својства мреже и њених контролних механизма);

– **сублимација организованости**: ово својство је одиста важно иако цео мрежни склоп изгледа хаотично, неорганизовано и насумично за учеснике или њене кориснике. Мрежа је у ствари сублимација организованости, контроле и усмерене перцепције на тачно одређене преференције и вредности. Понекад заборављамо основна значења појединих појмова или система. Још од увођења интернета од стране америчке војске пре више деценија његово основно значење се није променило иако се усложнило, а то је да је у питању мрежа унутар мреже, као комбинација две енглеске речи *inter* и *net*, јер савршено јасно описује функцију интернета – „да повеже/ успостави комуникацију између две или више рачунарских мрежа”;³

– мрежно друштво је **центристичко и еластично**: оно је центар свет збивања иако је њено језгро остало сакривено. Мреже су еластично организоване и прилагођене различитим формама, садржајима и учесницима целог процеса;

– **мрежни ратови** одвијају се као континуирани ратови, сукоби су различитог интензитета, у њима траје борба за пажњу њених учесника, њихове вредности, слике догађаја, исходе „битака” и сл. Реч је дакле о тзв. мрежноцентричним ратовима који се непрестано одвијају унутар мрежа односно мрежног друштва;

– **ризомска структура**, која као подземне кртоле остаје невидљива за већину њених учесника. У таквој кртоластој односно ризомској организацији мреже пуштају невидљиво

³ Предраг Павлићевић, *Аналитика у функцији националне безбедности*, Академија за националну безбедност, Београд 2020, 267.

корење и избијају на неочекиваном месту градећи надземно стабло акцијског деловања;

– употреба **тактике роја**, као поузданог метода наношења штете означеним метама, кроз употребу малих али истовремених напада на моћнијег противника. Присутан је висок степен координације нападача који и не знају за постојање других осим за означену мету напада. Мета је готово немоћна у потреби да се одбрани јер већина нападача иако синхронизовани остају невидљиви и могуће их је реконструисати тек када су напади постали видљиви и пре свега по последицама онда када је процес деструкције мете завршен;

– **илузија слободе и ненаметања**, мрежа је привид слободе, илузија ненаметања, и фикција својевољности, дакле свега што је супротно од њене истинске суштине. Због тога што је контролни механизам остао скривен већина учесника на мрежи сматра да је потпуно слободна у вршењу својих активности. Отуда илузија да контрола и координација не постоје, да је активност на мрежи последица својевољних поступака и интереса. Код највећег броја учесника не постоји чак ни свест да мрежа постоји а поготово да су њени активни и усмеравани део;

– мрежа је оваплоћење тзв. **ненасилне инфилтрације** и то двоструког карактера, као прво, инструмента инжењеринга вештачких емоција, жељених образаца понашања, и форматизовања готових слика њених корисника. И као друго, инфилтрација у системске делове државе и друштва, њихове институције и преузимање контроле над базичним функцијама. Наравно да је оваква активност елита које глобализују супротно законима неке земље али инстовремено пошто је за већину корисника мрежа невидљива она остаје изван домашаја судског система власти и кривичног гоњења, односно, само је једним скромним делом предмет контрамера домицилних служби безбедности;

– основно својство мрежног друштва је да је оно организовано у тзв. **мрежна поља**, која су многобројна, испреплетена, паралелно умрежена и синхронизована. Не постоји свест о целини и бројности поља, него евентуално представа о деловању у једном или два поља која су повезана и мотивишу учеснике да у њима чине програмиране акције или активности;

– у мрежном друштву као главни контролни механизам користи се **мрежни код**, помоћу којег се врши кодирање, прекодирање и декодирање одговарајућих садржаја који су у оптицају на мрежама. Мрежни код је кључ који све закључава или откључава, тајан је за све осим за контролоре мрежа који управљају мрежним пољима и учесницима, подразумевано без њиховог знања и свести да мрежни кодови уопште постоје;

– **дисперзија моћи** и њен трансфер на тзв. недржавне актере, и то углавном на глобалистичке невладине организације, медијске установе, терористичке организације и сл. а све у циљу оспоравања институционалне моћи националне државе и реализације интереса из државног система дислоцираних центара глобалистичке моћи. „Главни извођачи радова који делују кроз форму јавне дипломатије спадају у групу тзв. агената од утицаја, То је други ешалон субверзивног деловања обавештајних агенција против неке земље, који следи одмах из примарног облика класично-обавештајног рада.”⁴

„Главна намена мрежа је ширење и размена информација, њихова готово тренутна доступност, узајамност и успостављање повратних веза међу учесницима... Мрежа је дакле,

---

⁴ Љубиша Деспотовић, Вања Глишин, *Савремени међународни односи и геополитика*, Каирос, Сремски Карловци 2021, 121.

модерним речником опојмљена, постмодерна стварност пост-индустријске цивилизације, која трансцендира 'сакралне структуре' традиционалног друштва (сакралне хијерархије) и рационалне структуре епохе модерне (државе, владе, политичких институција, производње)."⁵ Често се у дефинисаном контексту користе и моћне технике дезинформација као ефикасног средства манипулације јавним мњењем и формирања ставова великог броја људи. „Дезинформације се не налазе само на веб-локацијама – класичном менаџеру веб-информација на интернету – него прате и грађане хоризонтално дуж свих платформи које користе, углавном на мобилним уређајима: од одређених група на Telegram-у, до корисника микроблогерских мрежа (Twitter), чак помажући неким грађанима да 'прескоче' информације између различитих мрежа, преносећи информације из једне у другу."⁶ Тиме процеси дезинформација остају маскирани стварајући привиде слободне комуникације на мрежама.

Мрежно друштво и друштвене мреже

Пре појаве мрежног друштва као општег и доминантног социјалног контекста у којем живимо већ неколико деценија, настале су тзв. друштвене мреже као и интернет платформе (Гугл, Амазон, Јаху и сл.) са којих се врше широка комуникациона и структурална умрежавања различитог и разнородног броја њених учесника (данас најпознатије Фејсбук, Твитер, Вибер, Инстаграм, Тик Ток и многе друге). Реч је процесу тзв. сажимања географског простора који се трансцендира путем медија и интернета, и преко мрежног активизма згушњава и приближава широком броју учесника процеса.

---

⁵ *Исио*, 124.

⁶ Предраг Павлићевић, *нав. дело*, 176.

Професор Зоран Јевтовић на прегнантан начин истиче претходну чињеницу када наводи да је сада у питању не контрола простора него контрола појмова, уз нашу констатацију да се управо преко контроле појмова повратно врши и контрола простора. Само што је сада тај процес маскиран и невидљив за кориснике друштвених мрежа и то је оно ново што доноси интернет комуникација. Примери дестабилизација држава и рушења власти кодирани кроз појам „арапско пролеће” то најбоље показују.

Но пре појаве интернета и друштвених мрежа као оваплоћења скривене контроле, креиране су технике масовних манипулација путем медија које су старе готово читав један век. Американац Едвард Бернајз (Edward Louis Bernays), рођак Сигмунда Фројда, сматра се родоначелником примене психолошких техника у циљу тзв. „ослобађајућих стратегија” којима се моделују умови широке публике, као начина формирања групног мишљења преко којег се успостављају контрола и владање масама „без њихове свести да су мете пропагандног утицаја”.⁷ Још педесетих година прошлог века Барнез је постао познати аутор техника масовног убеђивања или како бисмо данас рекли креатор јавног мњења, или тзв. јавних дискурса. Једна од познатих техника била му је производња сагласности, као и трансфера значења као дела стратегије трансформације цивилне културе и позиционирања САД као центра глобалне моћи и изградње новог светског поретка. Производећи притом масовну перцепцију код јавне публике да су САД једини гарант демократије, симбол слободе и њен најбољи заштитник на глобалном плану. На Барнезове пројекте техника масовне пропаганде, у пољу социјалне психологије надовезао се Курт Левин (Kurt Lewin) сада

---

⁷ Љубиша Деспотовић, Зоран Јевтовић, *Геополитика медија*, Каирос, Сремски Карловци 2019, 238.

већ чувеном теоријом о *чуварима капија*, док ју је за потребе комуникологије преузео и применио Дејвид Менинг Вајт (David Manning White). Суштина ове теорије која је показала веома велику корисност и ефикасност садржана је у функцији контроле идеја, садржаја, читавања смисла, и персоне које могу бити присутне у јавном простору путем медија или присутни у јавном дискурсу путем одређивања тзв. дневног реда као битног аспекта меке моћи. Чувари капија су прво у име државе а затим и корпоративног капитала одлучивали ко и шта може бити присутно у јавности а шта и ко не сме и не може по систему „пролази – не пролази”.

Уредници у медијима су имали монопол да одлучују примењујући технике креиране кроз теорије о дневном реду (agenda – setting), теорије оквира (framing) и поља семиолошке анализе медијских порука. „У геополитичкој архитектури лако је могуће неким догађајима, личностима или процесима дати већи значај него што заслужују, али исто тако, учинити их невидљивима за ширу јавност тако што неће бити поменути.”⁸ Кроз поступак семиолошке или семантичке обраде обична информација постаје пропагандна порука док медијски наратив покрива селекциони механизам и маскира процес обраде. „Либерални концепт је информације преусмерио у једносмерну улицу, јер када један или неколико власника медија одређују агенду дебате јасно је да директно креирају јавно мњење, утичући на рад владе, државних органа и институција. Деведесет посто међународних вести које објављује светска штампа потиче од четири велике западне агенције. То су *Junajted Pres Internešenel* (UPI), *Asošijeted pres* (AP), *Reujters* и *Asanz Frans Pres* (AFP)”.⁹ То није нова теорија завере како добро плаћени публицисти воле да објашња-

⁸ *Исио*, 243.

⁹ *Исио*, 245.

вају у медијима или академском пољу, него актуелна фаза медијског спиновања којом се глобалној јавности мења вредносни оквир перцепције, и помоћу готових слика формира илузија о слободи мишљења.¹⁰ Тако се на крају ланца масовне манипулације дугог готово један век долази до апсурдне чињенице да они који највише заговарају слободу медија (чувари капија) највише раде на њеном угрожавању.

Глобализам као идеологија новог светског поретка

Глобализам је идеологија новог светског поретка која се намеће у окрутним процесима глобализације. О томе недвосмислено сведочи знаменити руски геополитичар и творац новог евроазијства – Александар Дугин као актуелне руске геополитичке доктрине – када каже: „Глобализам је антиљудска идеологија, усмерена против човечанства, која тежи да човека ослободи од сваког колективног идентитета – од вере, културе, народа, па чак и од пола, а сутра и од припадности људском роду, чему воде постхуманисти и присталице вештачке интелигенције... Под маском слободе и демократије, либерали теже да успоставе нову диктатуру технократије и политичке коректности... Због тога глобалисти мењају историју према свом интересу... одређујући ко је био жртва историје, а ко целат... Култура, историја, наука – то је поље модерне битке. Некада страшније и озбиљније од директних војних сукоба”.¹¹ Притом Дугин недвосмислено указује на жестину сукоба који трају у контексту мрежног друштва и друштвених мрежа, кроз тзв. мрежне ратове који

¹⁰ Вид.: Љубиша Деспотовић, Вања Глишин, *нав. дело*, 72.

¹¹ Александар Дугин, *Геополитика је судбина Србије*, интервју на порталу Искра, интернет издање. 26. 2. 2021. Доступно на: <https://iskra.co/srbija/aleksandar-dugin-geopolitika-je-srpska-sudbina/>.

се воде у сајбер простору – константно, а чији је основни циљ уништавање колективног идентитета нације. На сцени је интензиван процес прекодирања вредносног кода атомизованих и отуђених индивидуа које би требало да постану преовлађујућа маса хуманоида у ономе што од друштва преостане након ове малигне фазе борбе за њихове „душе”.

Да се ради о истинској идеологији глобализма аргументовано потврђује и покојни академик Михајло Марковић који јасно истиче да када говоримо о глобализму да је ту пре свега реч о идеолошком поретку који је конституисан са циљем „контроле над светском привредом, политиком и културом од стране влада и мултинационалних корпорација САД и њених савезника. О пропагандној маски светских интеграција која треба да маскира глобализам као идеолошки и ретроградни појам борбе за светску доминацију.”¹² О идеологији која наступа кроз форму меког тоталитаризма замаскираног кроз процесе глобализације као „пожељног оквира наступања либерализма и фасадне демократије. О процесу претварања концепта људских права и слободе у идеолошки инструментариј новог светског поретка који се жели воспоставити као крајњи циљ. Дакле, у теоријском смислу речено ради се о тријади појмова *глобализам* који се исказује у форми идеологије, *глобализације* као процеса наметања глобализма као идеологије, и *новој светској поретка* који би требало да се окури у форми једне светске владе која се остатку света нуди као спасоносна алтернатива у наводно хаотичном поретку савремених међународних односа.¹³

Овде је дакле реч о својеврсној геополитици деструкције, где се кроз форму „обојених револуција” и „демократских промена” врши процес формативања јавног мњења са за-

¹² Вид.: Љубиша Деспотовић, Зоран Јевтовић, *нав. дело*, 233.

¹³ Вид.: Љубиша Деспотовић, Вања Глишин, *нав. дело*, 158.

датком произвођења готових слика и стереотипија које имају бити усвојене да би након те почетне фазе препарирани и припремљене масе биле усмерене на рушење државних структура националне државе, урушавање институција, декомпоновање идентитета и сличних деструктивних циљева.¹⁴ Све почиње „невиним” интелектуалним играма у којима се у јавном дискурсу врши прекомпоновање и превредновање значења традиционалних појмова нације, државе, породице, патриотизма, вере, пола и сл. Извргава се руглу све што мисли другачије, свако ко брани традицију и универзални систем вредности. Тривијализује се потреба малих народа да кроз креирање смисла и форми патриотског духа барем покушају да сачувају свој национални идентитет и државну сувереност. Јавно мњење се наркотизује поплавом нових садржаја преко глобалних комуникационих канала причама о демократизацији. Тако кодирани усмеравају своју деструктивну енергију на рушење свега традиционалног и постојећег а да при томе ниједном и нико од носилаца препарираних садржаја није свестан да је стављен у службу интереса скривених центара редизајнираног хегемонизма глобалног типа. „На сваки начин гуши се потреба човека да се опире систему, па медији распростиру поруке које уверавају кориснике да је све добро...”¹⁵ Да је та нова реалност коју нуде заступници глобализма баш оно што је грађанима потребно?¹⁶ Стари поредак је по њима заостао и дисфункционалан те је опирање будућности која је наводно већ дошла глупо, непотребно па чак и штетно по интересе самих грађана.

¹⁴ Вид.: Љубиша Деспотовић, *Геополитика деструкције*, Каирос, Сремски Карловци 2015, 63.

¹⁵ Љубиша Деспотовић, Зоран Јевтовић, *нав. дело*, 235.

¹⁶ Вид.: Марија Ђорић, *Екстремизам и нова реалност*, Институт за политичке студије, Београд 2021, 17.

Масовни медији и јавни дискурси

Не само на глобалном него и на националном нивоу у сфери масовних медија, јасно се може видети ова опасна и малигна „игра” које нису поштеђени ни медији са националним нивоом покривености. Особито спорна је улога тзв. јавних сервиса који су постали део опскурних медијских система намењених манипулацији грађана. Тако је дошло до раскида са традицијом и улогом медија који су били заступници и чувари јавног интереса грађана и нека врста њиховог услужног сервиса. Оспорена је важна улога узбуњивача јавности када је тај интерес озбиљно угрожен. Медији су подстакли и усмеравали процесе губитка грађанске суверености и постепено се претворили у услужни сервис елита које глобализују. Тако је право на истинито информисање односно чињенично коректну информацију остало загубљено негде иза маскирајућих кулиса опште манипулације и великих прича о демократији. Јер рецепт за манипулацију и контролу јавног дискурса је врло једноставан – кога нема у медијским наступима тај не може да пласира своје виђење стварности у окружење нити да одговори моћним сликама глобализоване индустрије смисла која добија битку за усмеравање наших перцепција (пажње) на једино оно што је њима важно.

На делу је процес декомпоновања идентитетске подлоге нације, тешком муком грађене и у претходним периодима државног живота растакане као облик колективног идентитета. На његово место треба да ступи атомизовани и отуђени идентитет слуђеног појединца који више не зна коме припада па чак ни ко је уистину он сâм. Тако дезоријентисан он сомнабулно понавља већ срочене синтагме светске политике о родној равноправности или истополним заједницама. Још кад државна власт у Србији супротно мишљењу лингвистичке науке и језикословаца донесе спорне законе слика манипу-

лације и безакоња је комплетирана.¹⁷ У том контексту меког тоталитаризма глобализма који је прекривен флоскулама о слободи, демократији и људским правима, нападнут је суверенитет националне државе и право човека да се брани од напада злослутних „истина” новог поретка моћи. На развалинама националне државе убрзано се ствара глобални поредак својеврсног песудополиса као парадигме контролисаног живота јединке (убрзано деструисање руралних у корист урбаних насеобина) која је несвесна постојећих процеса, здушно дала „сагласност” за нове облике ропства глобализоване заједнице у које неумитно утањамо као људска бића. „Актуелни трендови глобализације спровођени у Србији доказивали су своју снагу највише у процесима денационализације државе и деструкције њеног економско-финансијског поретка. Једнако снажно држава је нападнута и у сегментима детериторизације, десуверенизације и блокаде њеног безбедносног сектора.”¹⁸

Дакле, реч је о убрзаном стварању антихумане перспективе егзистенција и контролисаног живота за које је орвеловска слика света проста дечија шала.¹⁹ А иза свега је ста-

¹⁷ Округли сто „Положај српског језика у савременом друштву” у организацији Матице српске, „По мишљењу проф. др Срете Танасића, спорни закон се мора безусловно укинути јер представља свесно пројектовано уништавање српског језика заједно с културом која је на њему изграђивана, док проф. др Зорица Никитовић указује на бројна ’закоњена безакоња’ нашег времена, која гуше слободу и ударају на достојанство личности, а међу којима је и новонастало о језику’. За проф. др Слободана Антонића дилеме нема – драконским новчаним казнама се желе натерати људи и институције да пишу и говоре на одређени начин. Само по себи то је, закључује, врста насиља јер ће се многи људи осећати несигурнима. Наведено према: *Вечерње новости*, интернет издање. Доступно на: <https://www.novosti.rs>. Приступљено: 5. 7. 2021.

¹⁸ Љубиша Деспотовић, *Геополитика Свешосавља*, Каирос, Сремски Карловци 2019, 22.

¹⁹ Вид.: Милан Брдар, *Између бездна и неба*, ИДН, Београд 2015, 327.

јала и стоји скривена структура хијерархије хегемоније на чијем врху су елите које глобализују, испод ње политичке елите као њихова трансмисија, затим вазалне медијске и академске елите, бирократски апарат власти а на самом дну пирамиде кооперативне масе (сиротиња раја) на чију несвест и издржљивост трпљења се увек озбиљно рачунало од стране њихових ново-стarih господара. „Обликовање света према новим обрасцима темељи се на камуфлираним идејама политичке доминације, војне хегемоније и на нескривеној медијској ароганцији према свима који мисле другачије.”²⁰ Терор архитеката новог јавног дискурса толике је јачине и константно присутан у медијима да борбу са њим избегавају скоро сви па чак и најеминентнији посленици академског и интелектуалног живота нације, неспремни на потпуно жртвовање и подношење нових облика егзистенцијалне патње.

Да подсетимо на овом месту да је дефинисање јавног дискурса један од најважнијих аспеката друштвене моћи који се обилато користи у последњим деценијама. Зато што постоји функционална повезаност језика и моћи, јер се моћ реализује и остварује кроз језик особито онај који постоји у јавном саобраћају и медијској комуникацији. Оно што је посебно важно истаћи јесте геополитичка функција језика јер он није „само рефлексивна материјална моћ у друштву, него је он и простор у којем се производи значење друштвених односа.”²¹ То није само симболичка функција простора пренета у геополитичку раван политике и језика схваћеног као инструмент моћи елита које глобализују већ реални просторни захват у којем се врши кодирање значења јавног дискурса предвиђеног за одређена просторна поља (региони или панпростори) или пак глобалног простора узетог као целина.

²⁰ Љубиша Деспотовић, Зоран Јевтовић, *нав. дело*, 250.

²¹ Предраг Павлићевић, *нав. дело*, 286.

Управо сада на овом месту у раду треба јасно истаћи још једну важну чињеницу да се под скоро неутралним појмом политичке коректности, скривају озбиљни облици друштвене цензуре. Иза маске политичке коректности у тишини врши се у застрашујућим размерама друштвена и политичка цензура свега у јавном дискурсу што није по мерилима и стандардима елита које глобализују као јасан доказ њихове свеукупне моћи.

Реч је очигледно о питању о формирању новог информационог и комуникационог поретка, као подсистема укупног поретка моћи који се гради, па су стога глобални медији стављени у службу елита које глобализују а не грађана који све то плаћају и у чијој служби би требало да буду. На националном нивоу стварају се тзв. микро мњења, која се прилагођавају специфичностима локалног нивоа али тако да глобални интереси буду заштићени. Но без обзира о ком просторном нивоу да се ради, од глобалног до локалног све је синхронизовано и намењено истим циљевима. „Глобални медији упрегнути су у кочији новог поретка, са циљем формирања доминантне свести, поданичке, покорне и снисходљиве. Комбиновањем нанотехнологије, биотехнологије, информатичке и когнитивне технологије почела је научна битка за контролом ума, јер ће стимулирањем одређених садржаја, идеја, покрета и поступака медијска пројекција унапред бити планирана до детаља. Символички рат о којем се јавно не говори у стварности увелико траје: они који производе, филтрирају и обрађују информације управљају глобалним процесима.”²²

У области образовања и науке, назначени малигни процеси остварили су изузетну ефикасност. Злоупотребе овог виталног подсистема за сваку нацију и преузимање контроле

²² Љ. Деспотовић, З. Јевтовић, *нав. дело*, 251.

над њим био је стратешки циљ елита које глобализују и њених локалних трабаната на терену, који су радили за интересе својих иногосподара било као део самог система образовања и науке или дела државне и институционалне бирократије која треба да прати и пружа услуге подршке. Такав сценарио догађања најавио је још крајем осамдесетих година прошлог века Алан Блум (Allan David Bloom) у својој знаменитој књизи *Сумрак америчкој ума* (*The Closing of the American Mind*). Ако су тада у самој САД ствари у образовању стајале тако лоше, не чуди што је тренд насталог срозавања нарочито високог образовања стрмоглаво јурио у своју самодеструкцију. У таквим околности чему су се тек могле надати земље на полупериферији каква је нажалост и наша земља. Блум је још тада констатовао да је образовање у Америци „мало шта више од пропаганде”. „Образовање и наука посебно у Србији срозани су на најнижи провинцијални ниво, уз пораст стопе тзв. функционалне неписмености. На делу су досада биле само симулације реформи високог образовања, смештене у скучене оквире 'болоњске декларације', чија је основна намена да упросечи и обори квалитет образовања. А цео тај тугаљиви процес аматерски је маскиран неутемељеним обећањима покретљивог и ефикасног студирања. Иако као модел намењен пре свега полупериферним друштвима, ни сама Европа није остала поштеђена његових погубних последица... Нажалост и српско образовање је претрпело огромне штете. Дофакултетски образовни систем преоптерећен је скандалима и насиљем а академски пак плагијатима и разноврсним коруптивним радњама. Константан је и тренд сталног одливања најквалитетнијег образовног научног кадра...”²³

---

²³ Љубиша Деспотовић, *Геополитика Светосавља*, 24.

Епилог

Деловањем кроз контекст мрежног друштва, коришћењем многих друштвених мрежа и разних других интернет платформи под контролу је стављен готов целокупан јавни живот једне земље. Преко медијског, образовног, научног, економског, обавештајног, културног и других подсистема у Србији систематски и на дуги рок врши се промена вредносне, религијске и идентитетске основе наше нације као и њена геополитичка оријентација у регионалном простору. Учинци такве политике су многобројни, деструктивни по свом карактеру, патолошки по смислу и малигни по исходу.

На делу су следећи процеси:

– интензиван процес промене вредносне оријентације нације, укидања традиционалних вредности хришћанства и православног етоса (дехристијанизација) и његова супституција глобализацијским идеолошким садржајем који је „растерећен” осећања одговорности, савести и бриге за нацију и државу, отуђен и усмерен на релативизацију свега што је припадало патријархалном корпусу друштвених вредности;

– вишедеценијски процеси тзв. цивилизацијске конверзије у којима домаће олош елите покушавају да изврше цивилизацијску конверзију својих грађана и прелазак државе из православног у западни корпус цивилизацијско-идентитетског и геополитичког круга. Невоља по овакву оријентацију домаћих олош елита је у томе што народ и један део патриотске интелигенције пружа жилав отпор таквој намери али још и више у чињеници да елите западног цивилизацијског круга искрено не желе да Србију виде у свом геополитичком ареалу и то нам већ неколико деценија јасно поручују преко својих најзначајнијих геополитичара.²⁴ Таква накарадна политика

²⁴ Вид.: Љубиша Деспотовић, *Истио*, 418.

на дужи рок производи у нашем културном контексту тзв. цивилизацијску шизофренију као социјалну и идентитетску патологију од које ћемо се тешко излечити;

- измена геополитичког идентитета Србије и српског народа која се одвија кроз покушаје цивилизацијске конверзије и „безалтернативних” евроатлантских интеграција, где се настоји изменити геополитички идентитет Срба и супротно интересима земље, превести у атлантистичку геополитичку оријентацију и усмерење;²⁵

- популарисање форми стране културе масовног типа, њених отуђујућих стандарда и готових образаца кроз доминацију ријалити садржаја и укупног урушавања достигнутог нивоа националне културе;

- антинационална пропаганда присутна је на свим нивоима друштва а агенти од утицаја као секундарни ешалон агентурног рада вршљају по јавном простору и обликују јавни дискурс у којем доминирају садржаји који су окренути против интереса државе Србије, српског народа и Српске православне цркве како у Србији тако и у региону;

- промоција системског и индивидуалног аутошовинизма добија на интензитету, форми и бројности садржаја, особито кроз глобализоване медије;

- обесмишљавање патриотизма и изругивање родољубљу иду паралелно са процесима аутошовинизма и антисрпског деловања који су координирани и усмеравани са нивоа системског и подсистемског организовања државе и друштва;

- разарање традиционалне породице и породичних вредности је присутно а нарочито интензивно и опасно у последње две деценије, када се покушава дестабилизovati и де-струисати овај базични камен целог друштва и националне заједнице;

---

²⁵ Вид.: Љубиша Деспотовић, *Глобализација и теорија идентитета*, Каирос, Сремски Карловци 2017, 127.

– урушавање и демонтажа националне државе одвија се кроз запоседање (инфилтрацију) и преузимање контроле над најважнијим институцијама система чак и оних које су везане за сектор националне безбедности чији се рад настоји контролисати, усмеравати и ставити у функцију страних обавештајних интереса;

– промена погледа на свет грађана Србије, атомизација друштва на отуђене индивидуе и њихово формативање у тзв. серијалне јединке²⁶, кроз моделовање понашања и (не) насилно наметање унапред формативаних ставова из арсенала глобализма као идеологије.

Негативни биланси набројаних процеса националне деструкције тиме нису исцрпљени. Ипак, и ово побројано јасно указује на степен окупације наше земље која се догађа под мимикријом разних псеудоинтеграционих процеса. Они се одвијају сасвим далеко од одбране виталних интереса Срба као нације укључујући и подсистеме образовања и науке као једних од најважнијих. Отуда борба за враћање српском становишту тек предстоји, само што ће се она у будућности одвијати у за нас још тежим и сложенијим друштвеним околностима.

---

²⁶ Вид.: Милан Ковачевић, *Преображаји њраксе*, Просвета, Београд 1985, 29.

LJUBIŠA DESPOTOVIĆ, PhD, principal research fellow
Institute for Political Studies, Belgrade
E-mail: ljubisa.despotovic@ips.ac.rs

NETWORK SOCIETY, NATIONAL IDENTITY AND EDUCATION

SUMMARY: In this paper we will try to give the main features of the network society as the basic context of our existence generated by globalization. Furthermore, we will show how these important properties of network society and social networks destroy national identity, perform silent but continuous indoctrination of end users, manipulate public opinion, format our picture of the world and reshape the traditional value system into new forms of globalism as the basic ideological weft of globalization. We will explain social subsystems these processes are carried out within and especially malignantly the media and educational subsystem. In the final part of the paper we will list the negative consequences for national identity and the dangerous consequences from the arsenal of the geopolitics of destruction and the geopolitics of poverty.

The emergence of the network society was made possible by the resulting technical and technological changes, especially in the part of new breakthroughs in the information field and increasingly common forms of communication via the Internet, its platforms and other forms of social networks and its increasingly disparate and dispersed network structure. The basic characteristic of this type of society is that it structures people based on the generation of various types of networks, which are later networked, i.e. interconnected. These can be various networks: trade, intelligence, religious, information, media, political, civilian, military, etc. and all of them serve the same purpose, networking, structuring and synchronizing in order to control users, their contents and functions, regardless of whether they are considered only participants or end consumers. The process of decomposing the identity based of the nation, built with great difficulty and disbanded in previous periods of state life as a form of collective identity, is at work.

It should be replaced by the atomized and alienated identity of a mad individual who no longer knows whom he belongs to, or even who he truly belongs to. Thus disoriented and mad, he somnambulistly repeats the already worded phrases of world politics about gender equality or same-sex communities. In that context of the soft totalitarianism of globalism, which is covered with phrases about freedom, democracy and human rights, the sovereignty of the nation state and the right of man to defend himself from the attack of the ominous "truths" of the new order of power are attacked. On the ruins of the nation-state, a global order of a kind of pseudopolis is rapidly being created as a paradigm of controlled life of an individual (accelerated destruction of rural in favour of urban settlements) who is unaware of existing processes, wholeheartedly "agreeing" to new forms of slavery of the globalized community. In the fields of education and science, the indicated malignant processes have shown exceptional efficiency. The abuse of this vital system for each nation and taking control of it was a strategic goal of the globalizing elites and its local trabants on the ground, working for the interests of their foreigners either as part of the education and science system itself or as part of a state and institutional bureaucracy, monitors and provides support services.

KEYWORDS: network society, identity, nation, media, geopolitics, destruction